

वनस्पती प्रक्रिया आदिवासी सहकारी संस्थांसाठी अर्थसहाय्य योजनेअंतर्गत श्री. कुकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या.,जुन्नर या संस्थेस रु.२.०० कोटी एवढे एक वेळचे अर्थसहाय्य मंजूर करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सहकार,पणन व वस्त्रोद्योग विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: प्रक्रिया-२०२२/प्र.क्र.१७/१-स,
मंत्रालय विस्तार,मुंबई-४०० ०३२
दिनांक -१९ ऑगस्ट, २०२४

वाचा:-

- १) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाचा शासन निर्णय क्र: प्रक्रिया-१९२००४/प्र.क्र.१६२ (अ) /९ स, दि.१२.१०.२००७.
- २) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाचा शासन निर्णय क्र: प्रक्रिया -१९१०/प्र.क्र.९८/१-स दि. ०९.०४.२०१३

प्रस्तावना:-

राज्यातील शेतकऱ्यांनी उत्पादित केलेल्या शेतीमालास योग्य व रास्त भाव मिळावा व त्या अनुषंगाने पूरक रोजगार निर्मिती व्हावी या उद्देशाने राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम योजनेंतर्गत राज्यातील कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थांना शासन हमीवर कर्ज आणि शासकीय भागभांडवल उपलब्ध करून देण्याकरीता धोरणात्मक निर्णय शासन निर्णय क्र.प्रक्रिया-१९२००४/प्र.क्र.१६२(अ)/९-स, दि.१२ ऑक्टोबर, २००७ अन्वये शासनाने घेतला आहे.

सदर शासन निर्णयानुसार कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थाना वाढीव प्रकल्प किमतीचे आणि खेळते भांडवलाचे प्रस्ताव राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम योजनेअंतर्गत अथवा इतर वित्तीय संस्थांकडून १:९ या प्रमाणात शासनहमीवर अर्थसहाय्य मंजूर करण्यात येते. या शासन निर्णयातील वित्तीय पुरवठ्याकरिता खालील आकृतीबंध आहे.

१	राज्य शासनाच्या हमीवर रा.स.वि.नि. किंवा इतर वित्तीय संस्थेकडून कर्ज.	प्रकल्प किंमतीच्या ६०%
२	राज्य शासनाचे भागभांडवल	प्रकल्प किंमतीच्या ३६%
३	संस्थेचे स्वभागभांडवल	प्रकल्प किंमतीच्या ४%
एकूण		१००%

श्री. कुकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक मर्या. जुन्नर, ता. जुन्नर, जि. पुणे ही संस्था महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० अंतर्गत नोंदणी क्रमांक पीएनअ/पीआरजी/(अ)१०२/९८-९९/पुणे, दिनांक १६ मार्च १९९९ अन्वये नोंदविण्यात आलेली कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्था आहे. संस्थेचे कार्यक्षेत्र पुणे जिल्हयापुरते मर्यादित असून संस्थेचा उद्देश पिवळा हिरडा, बाळ हिरडा इत्यादींवर प्रक्रिया करून औषध तयार करणे असा आहे.

उक्त शासन निर्णय दिनांक १२ ऑक्टोबर, २००७ मधील तरतुदी नुसार संस्थेचा १:९ या प्रमाणात राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम योजनेतर्गत व इतर वित्तीय संस्थांना शासन हमीवर अर्थसहाय्य मंजूर करण्याबाबतचा रु.३३५.६४ लाखाचा प्रस्ताव उक्त संस्थेकडून पणन संचालक पुणे यांचेमार्फत सादर करण्यात आलेला होता. त्यानुसार या संस्थेच्या पिवळा हिरडा, बाळ हिरडा इत्यादींवर प्रक्रिया करून औषध तयार करण्याच्या प्रकल्पास रा.स.वि.नि., नवी दिल्ली यांनी दिलेल्या मान्यतेस अनुसरून शासनाने दि.०९.०४.२०१३ अन्वये खालील आकृतीबंध मंजूर केला.

(रक्कम रूपये लाखात)

अ.क्र.	तपशील	टक्केवारी (प्रकल्प किंमतीच्या)	आर्थिक आकृतीबंध
१	रा.स.वि.नि.किंवा इतर वित्तीय संस्थाकडून कर्ज (वित्तीय संस्था नाबार्ड यांचे कर्ज)	६०%	२०१.०९
२	राज्य शासनाचे भागभांडवल	३६%	१२१.०९
३	संस्थेचे स्व भागभांडवल	०४%	१३.४६
एकूण		१००%	३३५.६४

दिनांक १२ ऑक्टोबर, २००७ मधील शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार कृषि प्रक्रिया संस्था तिच्या उद्योगाकरिता संस्थेस रु.५.०० कोटीच्या मर्यादित हवे असलेले कर्ज संस्था रा.स.वि.नि. किंवा इतर वित्तीय संस्थेकडून कर्ज घेऊ शकते. त्यानुसार, सादर संस्थेने नाबार्डकडे कर्जाचा प्रस्ताव सादर केला. त्यानुसार नाबार्डने त्यांच्या दि.१०.०९.२०१२ रोजीच्या पत्राद्वारे शासन हमीशिवाय (Umbrella Program on Resource Management-UPNRM) अंतर्गत संस्थेच्या रु.४३७.६४ लाख एवढ्या किंमतीच्या प्रस्तावास खालीलप्रमाणे मान्यता दिली.

अ.क्र.	विवरण	रक्कम (रुलाखात.)
१.	सभासद भागभांडवल	८०.००
२.	शासन भागभांडवल	१२१.०९
३.	नाबार्ड कडून कर्ज (शासन हमीशिवाय)	१८३.३१
४.	नाबार्डकडून खेळते भागभांडवल	५३.२४
एकूण		४३७.६४

तथापि, दि.१६.११.२०१५ च्या पत्रान्वये नाबार्डने सदर कर्जाची रक्कम रु.२५२.५२ लाख (रु.१६७.९३ लाख कर्ज + रु.८५.३१ खेळते भागभांडवल + रु.३९.२८ अर्थसहाय्य) एवढी सुधारित केली असून, त्यापैकी नाबार्डने रु.१६७.९३ लाख एवढी रक्कम सदर संस्थेस वितरित केली आहे. सदर कर्ज हे ७ वर्षांच्या कालावधीत देण्यात आलेले होते. तथापि, ७ वर्ष पूर्ण होऊनही प्रकल्प पूर्णत्वास जाऊ शकला नाही व त्यामुळे सदर संस्थेस या कर्जाची परतफेड वेळेवर करता आली नाही.

संस्थेच्या प्रकल्प खर्चामध्ये वाढ झाल्यास सदर वाढीव किंमत संस्थेने स्वबळावर उभी करावयाची आहे. वाढीव किंमतीमध्ये शासनाच्या अर्थसहाय्याचा कोणताही सहभाग असणार नाही, या अटीवर राज्य शासनाने संस्थेस रक्कम रूपये १२१.०९ लाख एवढे भागभांडवलाच्या प्रकल्पास दि.९.४.२०१३ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देऊन खालील विविध शासन निर्णयान्वये वेळोवेळी सदरची रक्कम अदा केलेली आहे.

अ. क्र.	शासन निर्णय क्रमांक व दिनांक	संस्थेस अदा करण्यात आलेली रक्कम (रूपये लाखात)
		शासकीय भागभांडवल (कोल्हे कमिटी)
१	क्र.प्रक्रिया-१११०/प्र.क्र.९८/९-स, दि.२२/०८/२०१४	३४.९३
२	क्र.प्रक्रिया-१११०/प्र.क्र.९८/९-स, दि. २०/०३/२०१५	८.७३
३	क्र.प्रक्रिया-१११०/प्र.क्र.९८/९-स, दि. ३१/०३/२०१६	२०.३८
४	क्र.प्रक्रिया-१११०/प्र.क्र.९८(भाग-२)/९-स, दि. ३१/०३/२०१७	१०.०९
५	क्र.प्रक्रिया-१११०/प्र.क्र.९८(भाग-२)/९-स, दि.१८/०१/२०१८	४६.९६
एकूण		१२१.०९

राष्ट्रीय कृषि व ग्रामिण विकास बँक (नाबार्ड), मुंबई यांनी सदर संस्थेच्या रूपये ४३७.६४ लाख इतक्या प्रकल्प किंमतीपैकी कर्ज स्वरूपात रक्कम रूपये २५२.५२ लाख (भागभांडवल+खेळते भागभांडवल+ आर्थिक सहाय्य) मंजूर केले असून त्यापैकी रूपये १६७.९३ लाख दि.१६.११.२०१५ रोजीच्या पत्रान्वये अदा केले आहेत. संस्थेस सर्व स्रोताद्वारे मिळालेली एकूण रक्कम रु.४००.६३ लाख पैकी संस्थेने प्रकल्प उभारताना जमीन खरेदी, अनमोल फार्मा मशनरी, वाळण गृह तसेच इतर तदनुषंगिक बाबींपैकी एकूण रु.४००.६३ लाख एवढी रक्कम खर्च केली आहे.

संस्थेकडील परतफेड रकमेचा तपशिल खालीलप्रमाणे :-

अ. क्र.	एजन्सीचे नाव	आदेश क्रमांक व दिनांक	प्राप्त निधी (रक्कम लाखात)			परतफेड रक्कम (लाखात)		
			भाग भांडवल	अनुदान	कर्ज	भाग भांडवल	अनुदान	कर्ज
१	राज्य शासन (पणन विभाग)	उक्त नमूद तक्त्यानुसार	१२१.०९	०	०	०	०	०
२	नाबार्ड बँक	NB.MRO/ BID-UPNRM/ १५०१७/UPNRMHirda Project/२०१५-१६ दि.१६/११/२०१५	०	०	१६७.९३	०	०	११.४१ केवळ तीन हप्ते परतफेड केली
३	महाराष्ट्र राज्य फल उत्पादन व औषधी वनस्पती मंडळ	मराफऔवमं/औ.ब/ प्रक्रिया व मुल्य अनु.वि.आ./७८८/१५ दि.१६/०३/२०१५	०	२५.००	०	०	०	०
४	महाराष्ट्र राज्य फल उत्पादन व औषधी वनस्पती मंडळ	मराफऔवमं/औ.ब/ प्रक्रिया व मुल्य अनु.वि.आ. / ७८८/१५ दि.१६/०३/२०१५	०	५.००	०	०	०	०
५	SFACलघु) कृषक (व्यापार संघ	SFAC/MH/११-१३९/VCA/२०१६/५८३१ दि.२०/०३/२०१७	०	०	१४.६१	०	०	०
६	स्वभाग भांडवल	-	६७.००	-	-	-	-	स्वभाग भांडवल असल्याने परतफेड नाही.
एकूण			१८८.०९	३०.००	१८२.५४	०	०	११.४१
एकत्रित एकूण			४००.६३			११.४१		

सदर संस्थेने हिरडा या फळावर प्रक्रिया करुन टॅनिंग, इलेजिक व गॅलिक अॅसिड तयार करण्यासाठी लागणारी मशिनरी प्रकल्पाच्या ठिकाणी बसविली असून काही मशिनरींची जोडणी व चाचणी करणे अद्याप बाकी असल्याने सदर संस्थेचे कामकाज सुरु झालेले नाही. दरम्यानच्या काळात कोविड-१९ महामारीचा प्रादुर्भाव झाल्यामुळे टाळेबंदी (लॉकडाऊन) जाहीर करण्यात आलेली होती. त्यामुळे, प्रकल्प उभारणीचे कामकाज करता आले नाही. लॉकडाऊन नंतर परिस्थिती पूर्वपदावर आल्यानंतर आवश्यक मनुष्यबळाचा अपुरा पुरवठा, जी.एस.टी. मध्ये झालेली वाढ, बांधकामाच्या पूर्वीच्या ठेकेदाराच्या खर्चात झालेली वाढ, बांधकामाच्या कच्च्या मालाची वाढीव किंमत या सर्व कारणांमुळे प्रकल्पाच्या मूळ किंमतीतही वाढ झाली. यास्तव, सदर संस्थेस वाढीव निधीची आवश्यकता निर्माण झाली. तसेच नाबार्डकडून घेतलेले कर्ज वेळेत परत न करता आल्यामुळे संस्था एन.पी.ए. मध्ये गेली व पुढील कर्ज पुरवठा बंद झाला.

त्यानुसार, सदर संस्थेने रु.१२१०.०० लाख इतक्या किंमतीचा वाढीव प्रकल्पाचा प्रस्ताव आदिवासी विकास विभाग, महाराष्ट्र राज्य यांना सादर केला होता. सदर प्रस्ताव आदिवासी विकास विभागाच्या समितीपुढे सादर करण्यात आला. सदर समितीने प्रस्तावाची छाननी करुन सदर संस्थेस रु.७९६.४० लाख एवढ्या रकमेच्या वाढीव प्रस्तावाची शिफारस केली. तथापि, नाबार्डच्या कर्जाची परतफेड रु.२.०० कोटी इतकी रक्कम सदर संस्थेकडून प्राथम्याने परतफेड होणे आवश्यक आहे. त्यानंतरच सदर संस्थेस आदिवासी विकास विभागाकडून रु.७९६.४० लाख एवढी रक्कम पुढील प्रकल्प उभारण्यासाठी उपलब्ध करुन देता येणार आहे.

श्री.कुंकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या., जुन्नर, जि.पुणे हा कृषि प्रक्रिया उद्योग सुरु करण्याबाबत नियोजन विभागामार्फत दि.१५.०९.२०२२ रोजी मा.मुख्यमंत्री महोदय यांच्या अध्यक्षतेखाली आयोजित करण्यात आलेल्या बैठकीत मा.मुख्यमंत्री महोदय यांनी दिलेल्या निर्देशानुसार पणन विभागामार्फत “श्री.कुंकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या., जुन्नर, जि.पुणे या संस्थेस रु.२.०० कोटी एवढे एकवेळचे अर्थसहाय्य देण्याची योजना” मंजूर करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

श्री.कुंकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या. जुन्नर, पुणे या संस्थेच्या प्रकल्पास आदिवासी विकास विभागाकडून अर्थसहाय्य प्राप्त होणे व प्रकल्प कार्यान्वित होणे या संदर्भात औषधी वनस्पती प्रक्रिया आदिवासी सहकारी संस्थांसाठी अर्थसहाय्य योजनेअंतर्गत श्री. कुंकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या., जुन्नर कृषि प्रक्रिया सहकारी संस्थेस एक वेळचे अर्थसहाय्य रु.२.०० कोटी अदा करण्यास खालील अटी व शर्तीच्या अधीन राहून शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

१. उक्त योजनेमधून रु.२.०० कोटी एवढ्या एकवेळच्या अर्थसहाय्याचा वापर श्री. कुकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या., जुन्नर या संस्थेने नाबार्डकडून घेतलेल्या कर्जाच्या रक्कमेची परतफेड करण्यासाठीच करावा.
२. सदरची योजना ही फक्त श्री.कुकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या. जुन्नर, पुणे या संस्थेपुर्तीच मर्यादित असेल. तसेच सदर संस्थेस देण्यात येणारे एक वेळेचे अर्थसहाय्य ही बाब पूर्वोदाहरण म्हणून वापरता येणार नाही.
३. सदर संस्थेस शासनाच्या भागभांडवल परत फेडीच्या शासन निर्णय दिनांक ०९ एप्रिल २०१३ मधील अटी व शर्ती (सदर अटी व शर्ती यांत काही सुधारणा/ बदल झाल्यास त्यासह) बंधनकारक राहतील.
२. सदर योजनेमधून अर्थसहाय्य देण्यासाठी नवीन लेखाशिर्ष उपलब्ध करण्यास व सदर लेखाशिर्षांतर्गत आगामी अधिवेशनात पुरवणी मागणीद्वारे निधी उपलब्ध करून घेण्याबाबत स्वतंत्रपणे कार्यवाही करण्यात येईल.
३. प्रस्तुत आदेश आदिवासी विकास विभाग यांच्या मान्यतेने तसेच नियोजन विभागाने अनौपचारिक संदर्भ क्र.२४४/का.१४३१ दि.१८ मे, २०२३ व वित्त विभागाने अनौपचारिक संदर्भ क्र. ४०३/२०२३ दि.१४ ऑगस्ट, २०२३ अन्वये दिलेले अभिप्राय व त्याबाबत मा. मंत्रिमंडळाच्या दि.७ ऑगस्ट, २०२४ रोजीच्या बैठकीत दिलेल्या निर्णयानुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.
४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०८१९१५४१३१४६०२ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(संतोष झा. देशमुख)

उप सचिव, सहकार व पणन विभाग

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन मुंबई,
२. मा. मुख्यमंत्री महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
३. मा. उपमुख्यमंत्री, (वित्त) महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४. मा. उपमुख्यमंत्री, (गृह, विधी व न्याय) महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
५. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/विधानपरिषद, विधानभवन मुंबई,

६. सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
७. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई,
८. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
९. अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१०. प्रधान सचिव (आदिवासी विकास) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. महालेखापाल-२ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, नागपूर.
१२. महालेखापाल-२ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, नागपूर.
१३. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
१४. निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
१५. जिल्हा कोषागार अधिकारी, पुणे.
१६. व्यवस्थापकिय संचालक, राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम, ४, सिरी इन्स्टिटयुशनल एरिया, हौज खास, नवी दिल्ली- ११००१६.
१७. प्रादेशिक संचालक, राष्ट्रीय सहकारी विकास निगम, ५, बी.जे.रोड, पुणे-१.
१८. सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१९. पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
२०. कक्ष अधिकारी, नियोजन विभाग (कार्या.१४३१) मंत्रालय, मुंबई.
२१. कक्ष अधिकारी, वित्त विभाग (व्यय-२)/(अर्थसंकल्प-१३), मंत्रालय, मुंबई.
२२. जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, पुणे.
२३. लेखाधिकारी, पणन संचालनालय, म.रा. पुणे-१.
२४. अवर सचिव (१७-स), सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
२५. अध्यक्ष, श्री.कुकडेश्वर आदिवासी हिरडा औद्योगिक उत्पादक सहकारी संस्था मर्या. जुन्नर, पुणे.
२६. निवडनस्ती (१-स).